Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Vastaukset 25.1.2023 kuulemisessa esitettyihin kysymyksiin

25.1.2023

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta (HE 275/2022 vp); sisäministeriön vastaukset lakivaliokunnan 25.1.2023 pidetyssä välivastinekuulemisessa sisäministeriölle esitettyihin kysymyksiin

Yleistä

Sisäministeriön edustaja on 25.1.2023 osallistunut otsikossa viitattua esitystä koskeneeseen lakivaliokunnan välivastinekuulemiseen. Kuulemisessa oikeusministeriölle on esitetty joitakin esitykseen liittyviä kysymyksiä, joihin sisäministeriötä on pyydetty vastaamaan kirjallisesti 25.1.2023 aikana. Sisäministeriö katsoo muiden kysymysten olleen suunnattu asiassa HE 275/2022 vp oikeusministeriölle, joka toimittaa omat vastauksensa erillisessä asiakirjassa.

Miksi esityksessä ei ylimääräisen tiedon käytön perusterikokseksi ehdoteta lisättäväksi huumausaineen käyttörikosta? Miksi huumausainerikos lisätään ja voidaanko tällaisella sääntelyllä päätyä kohtuuttomiin seurauksiin esim. kotikasvatuksen kohdalla? (edustaja Hyrkkö)

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ylimääräisen tiedon käytön mahdollistavaa perusterikosluetteloa (PolL 5:54.2) niin, että luetteloon lisättäisiin lahjuksen antaminen, lahjominen elinkeinotoiminnassa tai lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa, lahjuksen ottaminen, virkasalaisuuden rikkominen tai virka-aseman väärinkäyttäminen ja huumausainerikos. Valiokunnalle toimitetuissa asiantuntijalausunnoissa muutosehdotuksia on pääosin pidetty perusteltuina, mutta toisaalta niitä on myös kritisoitu.

Perustuslakivaliokunta katsoi vuonna 2013 antamassaan lausunnossa (PeVL 32/2013 vp, s. 7 ja PeVL 33/2013 vp, s. 7) PL 10 §:n 3 momentin nojalla välttämättömänä, että ylimääräisen tiedon käytön enimmäisrangaistusraja on korkeampi kuin kaksi vuotta vankeutta. Valiokunta katsoi, että hyväksyttävänä voidaan pitää sitä, että ylimääräistä tietoa saa käyttää, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta. Perustuslakivaliokunta ei nähnyt myöskään estettä sille, että säännöksen piiriin otetaan joitakin sellaisiakin perustuslakivaliokunnan lausunnossa yksilöityjä yksittäisiä rikoksia, joiden enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta, mutta jotka kuitenkin vakavuusasteeltaan rinnastuvat rikoksiin, joiden enimmäisrangaistusraja on enemmän kuin kaksi vuotta vankeutta, ja jotka täyttävät perustuslain 10 §:n 3 momentissa asetetut vaatimukset.

Perustuslakivaliokunnan tämänhetkisen lausuntokäytännön perusteella ylimääräisen tiedon käytön perusterikoksiin ei ole mahdollista lisätä huumausaineen käyttörikosta, koska huumausaineen käyttörikoksesta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Ylimääräisen tiedon käytön mahdollistavaan perusterikosluetteloon ehdotetaan lisättäväksi jonkin verran lausunnoissa huomiota saanut huumausainerikos. Sisäministeriö viittaa esityksen

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Sisäministeriö				
PL 26 00023 Valtioneuvosto	Kirkkokatu 12 Helsinki	0295 480 171 +358 295 480 171	09 160 44635 +358 9 160 44635	kirjaamo.sm@govsec.fi www.intermin.fi

perusteluihin ja valiokunnalla toimittamaan lausuntovastineeseen siltä osin, miksi huumausainerikos ehdotetaan lisättäväksi perusterikosluetteloon.

Kysymykseen ”Voidaanko tällaisella sääntelyllä päätyä kohtuuttomiin seurauksiin esim. kotikasvatuksen kohdalla?” sisäministeriö kiinnittää huomiota siihen, että kun arvioidaan mahdollisuutta käyttää ylimääräistä tietoa perusterikosluettelossa mainittujen rikosten osalta, on ylimääräisen tiedon käytöllä oletettavasta oltava erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiselle. Ilmaisua ”erittäin tärkeä merkitys” käytetään tiettyjen salaisten tiedonhankinta keinojen ja salaisten pakkokeinojen käytön edellytyksenä (PKL 10:2.2 ja PolL 5:2.2). Ilmaisun sisältöä on tarkemmin selostettu mm. hallituksen esityksessä HE 222/2010 vp (s. 121/II), joita soveltuvin osin voidaan hyödyntää tässäkin. Kysymys ei ole siitä, että rikos jäisi selvittämättä ilman ylimääräisen tiedon käyttöä. Toisaalta ylimääräistä tietoa ei voisi käyttää vielä sillä perusteella, että käyttäminen helpottaisi asian selvittämistä, eikä myöskään silloin, kun näyttö samalla vaivalla voidaan hankkia muilla keinoilla. Ilmaisu ”erittäin tärkeä merkitys” tarkoittaa sitä, että ilman ylimääräisen tiedon käyttöä rikoksen selvittäminen aiheuttaisi kohtuuttomia kustannuksia tai muuten olisi hyvin työlästä. Huomioon voidaan ottaa myös se, että tutkinnan pitkittymisestä aiheutuu erityistä vaaraa. Jos esitutkinnassa jo on kertynyt niin paljon näyttöä, että se riittää syytteen nostamiseen, ylimääräisellä tiedolla ei ole erityisen tärkeää merkitystä rikoksen selvittämiselle.

Arvioitaessa ylimääräisen tiedon käyttöä poliisilain 5 luvun 54 §:n 2 momentissa mainittujen rikosten osalta, on myös otettava huomioon suhteellisuusperiaate (PolL 1:3). Merkitystä on annettava erityisesti sille, kuinka vakava kulloinkin kysymyksessä olevan rikoksen ilmenemismuoto on käsillä ja myös rikoksen selvittämisen tärkeys (HE 14/2013, s. 45, PeVL 32/2013, s. 5–7 ja LaVM 17/2013, s. 11).

Sisäministeriö kiinnittää huomiota siihen, että ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevassa perusterikosluettelossa nykyisin olevat rikokset ovat kaikki sellaisia, joista on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Lienee selvää, että ylimääräistä tietoa ei käytännössä juurikaan käytetä ylimääräisen tiedon käytön mahdollistavien perusterikosten lievempien ilmenemismuotojen selvittämisessä, vaan ylimääräisen tiedon käyttäminen liittyy monessa tapauksessa perusterikosten vakavampien ilmenemismuotojen tekemiseen. Ylimääräisen tiedon laatuun ja luonteeseen voi vaikuttaa myös se, että salaisten tiedonhankintakeinojen perusterikokset ovat jo itsessään melko vakavia.

Miksi esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi Rajavartiolaitoksen salaisista tiedonhankintakeinoista (edustaja Keto-Huovinen)

Sisäministeriö toteaa, että poliisilaissa säädetään lähtökohtaisesti poliisin toimivaltuuksista.

Rajavartiolaitoksen osalta salaisista tiedonhankintakeinoista säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 luvussa. Sisäministeriön rajavartio-osasto valmistelee tarvittavat muutokset Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalakiin. Tämä hallituksen esitys on tarkoitus valmistella siten, että se voitaisiin antaa eduskunnalle viimeistään syysistuntokaudella 2023.

Marko Meriniemi
Lainsäädäntöneuvos